

Irrational career beliefs among university applicants

Üniversite adaylarında meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar¹

D. Didem Kepir Savoly²
Fidan Korkut Owen³

Abstract

In this research, prospective university students' who have different level of career maturity and hope, irrational beliefs related to choice of profession were examined. The sample of the study was composed of 502 prospective university students who study at or graduated from general, anatolian and vocational high school at fall semester of 2010-2011. "Irrational Beliefs Relating to Career Choice Scale" developed by Yılmaz Erdem (2006), "Career Maturity Scale" developed by Kuzgun and Bacanlı (1996), "Hope Scale" developed by Snyder et. al. (1991) and adaptation study was carried out by Akman and Korkut (1993) and "Personal Information Form" developed by the researchers were used to collect data. For the analysis of data were conducted using SPSS 15.0 program. The main effects of variables of career maturity, gender and type of school on, also the common effect of variables of the hope level and type of school on irrational beliefs' relating to career choice were found significant. These results were discussed in light of current research findings and recommendations were made.

Özet

Çalışmada umut ve mesleki olgunluk düzeyleri farklı üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları cinsiyet, eğitim durumu ve okul türü değişkenleri açısından incelenmiştir. Çalışmanın araştırma grubunu, 2010-2011 öğretim yılının güz döneminde genel lise, anadolu lisesi, meslek lisesinde öğrenim gören ve bir yıl önce bu liselerden mezun olup üniversite sınavını kazanamamış toplam 502 üniversite adayı oluşturmaktadır. Çalışmada Yılmaz Erdem (2006) tarafından geliştirilen Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği, Snyder ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen, Akman ve Korkut (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan Umut Ölçeği, Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen Mesleki Olgunluk Ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan Kişisel Bilgi Formundan yararlanılmıştır. Veriler SPSS 15.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada mesleki olgunluk, cinsiyet ve okul türü değişkenlerinin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar üzerindeki temel etkileri, ayrıca umut düzeyi ve okul türünün temel etkisi ile umut düzeyi ile okul türü değişkenlerinin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar üzerindeki ortak etkisi

¹ Bu makale birinci yazarın, Prof. Dr. Fidan Korkut Owen danışmanlığında yürütülmüş yüksek lisans tezi olup çalışma, 03-05 Ekim 2011 tarihlerinde İzmir'de, düzenlenen Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözel olarak sunulmuştur.

² Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, didemkepir@hacettepe.edu.tr

³ Prof. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, fdnkrkt@gmail.com

Keywords: irrational beliefs related to choice of career; career maturity; hope

anlamalı bulunmuştur. Araştırma bulguları, ilgili alanyazın ışığında tartışılmış ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Anahtar Kelimeler: meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar; mesleki olgunluk; umut

1. Giriş

Ellis'e (1995) göre akılcı olmayan inançlar, kişinin kendisi, diğerleri ve dünya ya da yaşam koşulları ile ilgili gerçekçi olmayan taleplerle ve aynı zamanda işlevsel olmayan duygular ve davranışlarla ilişkilidir. Aynı zamanda bu inançlar, mantıksız, geçmişten gelen, deneyimsel desteğe sahip olmayan ve/veya işlevsel olmayan düşüncelerdir. Akılcı olmayan inançların insan yaşamında bir dizi etkisi vardır. Akılcı Duygusal Davranışsal Yaklaşım'a (ADDY) göre başarı ve onay elde etmeye yönelik akılcı olmayan inançlar benlik kaygısına neden olabildiği gibi yaşam koşullarının sorunsuz olması gerektiği yönündeki inanç sonucunda kişide rahatsızlık oluşabilmektedir. Ergenlerde kaygıya yol açabilen düşünceler daha çok sosyal ilişkilerde onaylanma ve yapılan işlerde başarı kazanma isteğini yansıtan akılcı olmayan değerlendirmeleri içermektedir (Ellis, 1995). Akılcı olmayan inançlara sahip ergenler, gerçekler ve varsayımlar arasındaki farkı ayırt etmede yaşadıkları güçlükten dolayı karar verme sürecinde hata yapabilmektedirler (Vernon, 1993). Son dönemlerde, mesleki kararların öngörülmesi ve uygulanmasında ADDY'nin yardımının olduğu belirtilmektedir (Touslee, 2011). Bu noktada akılcı olmayan inançları olan ergenlerin mesleki karar verme sürecinde zorluk yaşayabilecekleri öngörülmektedir. Bu durum Kleiman, Petterson, Sampson ve Reardor'un (2004), bireylerin mesleki kararsızlık yaşamalarının nedenleri arasında akılcı olmayan inançların da yer aldığını vurguladığı çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Corbishley ve Yost (1989) tarafından meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar; bir kişinin mesleki amaçları doğrultusunda ilerlemesi için gerekli görevleri başarmasını zorlaştıran hatta imkânsızlaştıran duygu ve davranışlara yol açan düşünceler olarak tanımlanmıştır. Kızların seçebilecekleri mesleklerin az olduğu, seçilecek mesleğin bireyin bütün ihtiyaçlarını karşılaması gerektiği gibi düşünceler meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlara örnek gösterilebilir. Amundson (1997) ve Krumboltz (1994), akılcı olmayan inançların kişinin yeni beceri ve ilgiler geliştirmelerini, kariyer amaçları belirlemelerini, kariyer kararı vermelerini ve kariyer amaçlarına dönük adımlar atmalarını engelleyebileceğini, akılcı olan inançların ise bu noktalarda destekleyici olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca akılcı olan inançların kariyer başarısının en iyi yordayıcısı (Neault, 2002) ve kariyerle ilişkili davranış ve deneyimlerde olumlu bir rolü olduğunu (Turner, Ziebell ve Conkel, 2011) ifade eden araştırmaların yanı sıra meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar ile kariyer kararsızlığı arasında yüksek derece olumlu korelasyon

saptayan (Kleiman, Gati, Peterson, Sampton, Reardon ve Lenz, 2004) araştırmalar bulunmaktadır. Kişinin mesleki gelişim görevlerini yerine getirmesini, kariyeriyle ilgili davranış ve deneyimlerini etkileyebilecek bir diğer kavram da umuttur. Snyder (1995) umut kavramını, bireyin amaçlarını harekete geçirme güdüsü ve o amaçlara ulaşma yollarını düşünme süreci olarak tanımlamakla beraber umudun hiyerarşik olarak organize olmuş bir inanç sistemi olduğunu (Snyder, 2002) da eklemektedir. Bu konuda çalışmalar yapan Snyder, Shorey, Cheavens, Pulvers, Adams ve Wiklund (2002) umut kavramını üç boyutta ele almaktadır. Bu boyutlar, bireyin bir amaca yönelik olması iken o amaca ulaşmak için güdülenmesi ve amaca ulaşmak için yollar üretebilmesidir. Dolayısıyla umut kavramı, bilişsel bir boyutu içinde barındıran inanç sistemi üzerine kurulmasından dolayı umut ile meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar arasında bir bağ kurulabilir. Snyder ve Lopez (2007) olumlu duygular ve hedef odaklı çabalar sayesinde bireyin, stres yaratacak engellemelerle karşılaştığında dahi arzuladığı hedeflerinin peşinden başarılı bir şekilde gittiği belirtmektedirler. Benzer şekilde Niles (2011), umutlu bir tutuma sahip olmanın kişinin bir ya da daha fazla amaç odaklı adımlar belirlemede katalizör etkisinin olduğunu ve bu kişilerin, amaçlarına ulaşma aşamasındayken engellerle karşılaşmasına rağmen amaçlarından kolayca vazgeçmediklerini ifade etmektedir. Bu anlamda umut düzeyi, bireyin hedeflerine ulaşma ve başarılı olma eğilimlerine yön verebilmektedir. Umudun yüksek olan öğrencilerin not ortalamalarının yüksek olduğunu bulgulayan bir çalışmanın sonuçları (Snyder ve ark., 2002) bu düşünceyi desteklemektedir. Umudun düşüklüğü ile akılcı olmayan düşünceler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu gösteren araştırma sonuçlarına (Kodan, 2013) rastlanmaktadır. Görüldüğü üzere umut, bireyi belirlediği amaca erişmeye güdülenmesinde ve amacına ulaşmak için işlevsel yollar üretmesinde etkilidir. Bu anlamda bireylerin umut düzeylerine göre meslek seçimine ilişkin inançlarının farklılık gösterebileceği düşünülebilir.

Bu çalışmada diğer bir değişken olarak ele alınan mesleki olgunluk, Super'a (1977) göre bir kimsenin bulunduğu yaş döneminde kendinden beklenen görevleri yerine getirebilmedeki başarı düzeyi ile ilgili bir kavramdır. Levinson, Ohler, Caswell ve Kiewra (1998) mesleki olgunluğu, bireyin akılcı ve gerçekçi bir mesleki seçim yapabilmesi için sahip olduğu bilgi ve becerinin boyutu olarak tanımlamaktadır. Bu beceri, bireyin meslek seçmesi gerektiğini fark etmesini ve bu seçiminin zaman içinde hem gerçekçi hem de tutarlı olma düzeyini içermektedir. Crites'e (1973) göre mesleki olgunluk kavramı duygusal ve bilişsel boyutlar içermektedir. Mesleki olgunluk düzeyi yükseldikçe isabetli karar verme oranı da yükselmektedir. Bir başka deyişle mesleki olgunluk; bireyin yaşına uygun mesleki karar verme becerisi göstermesidir. Yapılan bir çalışmada mesleki olgunluk ile meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar arasında olumsuz yönde bir korelasyon olduğu saptanmıştır (Hamamcı ve Çoban, 2007; Özkamalı, Cesuroğlu, Hamamcı,

Buğa ve Çekiç, 2014). Mesleki olgunluğa ilişkin açıklamalarda görüldüğü üzere, öğrencilerin meslek seçiminde bulunurken içinde bulunduğu dönemin gerektirdiği mesleki gelişim görevlerini yerine getirmeye hazır olması ilgi, yetenek, değer ve kişilik özelliklerinin farkında olarak gerçekçi, meslek seçimine yönelik akılcı olmayan inançlardan arınık ve kendisine uygun seçimler yapması önemlidir.

Meslek seçiminin sağlıklı olabilmesi, öğrencilerin yeterli mesleki olgunluk düzeyine sahip olmaları ile mümkün olabilir. Meslek seçimi bir anda verilebilen bir karar değildir. Bu seçim, bireyin çocukluktan başlayarak kendisi ve meslekler hakkında geliştirdiği algısal çerçeve ile koşulların etkileşimi içinde ortaya çıkan bir sonuçtur (Yeşilyaprak, 2005). Bu sürecin öneminden yola çıkılarak, bu çalışmada üniversite sınavına hazırlanan lise son sınıf öğrencileri ve lise mezunlarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarının mesleki olgunluk ve umut düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla cinsiyet, eğitim durumu ve okul türü değişkenleri de araştırma kapsamına alınmıştır. Akılcı olmayan inançların cinsiyete göre farklılaştığını gösteren araştırmalar (Altıntaş, 2006; Çivitçi ve Çivitçi, 2009; Göller, 2010) nedeniyle bu çalışmada cinsiyet değişkenine yer verilmiştir. Eğitim durumu değişkeni, üniversite sınavına girecek olanların ya lisede öğrenci olmalarını ya da mezun olmalarını tanımlamaktadır. Meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları, eğitim durumu değişkenine göre inceleyen araştırmalara rastlanmasa da söz konusu değişkenin sınıf düzeyi ve yaş değişkenlerine göre incelendiği bazı çalışmalar bulunmaktadır (Anılan, Çemrek ve Anagün, 2008; Crites, 1973). Söz konusu araştırmalar, öğrencilerin yaşları arttıkça meslek seçimi konusunda daha az akılcı olmayan inançlara sahip olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla eğitim durumunun, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarında rol oynayabileceği düşünülmüştür. Araştırma kapsamına alınan bir diğer değişken ise okul türüdür. Üniversite adaylarının okudukları ya da mezun oldukları liselerin genel lise, anadolu lisesi ve meslek lisesi olmasına göre meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların farklılık gösterdiğine yönelik çalışmalara rastlanmamıştır. Öte yandan Köse (1999) ve Titrek (2003) tarafından yapılan çalışmalarda lise öğrencilerinin ÖSS'yi kazanma oranları ile lise türleri arasında önemli farklılıklar olduğu bulunmuştur. Bu nedenle okul türünün üniversite adaylarının akademik başarıları ve/veya meslek seçimi sürecine ilişkin algı ve inançları üzerinde rol oynayabileceği düşünülmüştür.

Bu çalışmanın amaçlarından ilki, mesleki olgunluk düzeyleri farklı üniversite adaylarının cinsiyet, eğitim durumu ve okul türü değişkenleri açısından meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Diğerleri ise umut düzeyleri farklı üniversite adaylarının cinsiyet, eğitim durumu ve okul türü değişkenleri açısından meslek

seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir.

2. Yöntem

Bu çalışma, betimsel bir araştırmadır. Bu amaçla, araştırmada mesleki olgunluk ve umut düzeyleri farklı üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarının cinsiyet, eğitim durumu ve okul türü açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

2.1. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2010-2011 öğretim yılının güz döneminde Sakarya ilinin Hendek ilçesinde devlete bağlı liselerde öğrenim gören 312 öğrenci ve bir yıl önce liseden mezun olup üniversite sınavını kazanamamış ve kursa devam eden 190 üniversite adayı olmak üzere toplam 502 bireyden oluşmuştur. Çalışma grubuna dahil edilen üniversite adaylarının 254'ü kız, 248'i erkek; 187'si genel lise, 172'si meslek lisesi, 139'u ise Anadolu lisesi öğrencisidir ya da bu okullardan mezun olmuştur. İkinci araştırma grubundaki toplam 150 üniversite adayı (80 son sınıf, 70 mezun) ile Umut Ölçeği'nin üniversite adayları için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarını belirlemek amacıyla Yılmaz Erdem (2006) tarafından geliştirilen Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği (MSAOİÖ), üniversite adaylarının umut düzeylerini tespit etmek için Snyder ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen, Akman ve Korkut (1993) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Umut Ölçeği kullanılmıştır. Bunun yanında üniversite adaylarının mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek için Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ)'nden ve araştırmada ele alınan diğer bağımsız değişkenleri belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan Kişisel Bilgi Formundan yararlanılmıştır.

MSAOİÖ: Araştırmanın bağımlı değişkeni olan, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları ölçmek amacıyla Yılmaz Erdem (2006) tarafından geliştirilen bu ölçek ADDY temel alınarak hazırlanmıştır. Toplam 33 maddeden oluşan beşli likert tipi ölçekten alınabilecek puanlar 33 ile 165 arasında değişmektedir. Puanın yüksek olması akılcı olmayan inanç düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Geçerlik çalışmaları sonucunda *MSAOİÖ*'den elde edilen puanlarla Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği arasında .28 ($p < .05$) ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasında .12 ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Güvenirlik çalışmaları için *MSAOİÖ*'nün bütünü için bulunan iç tutarlılık katsayısının .79, ölçeğin beş faktörüne ilişkin iç tutarlılık katsayılarının ise .50 ile .67 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin bu araştırma için

yeniden hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .80 olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu iç tutarlılık katsayısının ölçeğin güvenilirliği için yeterli düzeydedir.

Umut Ölçeği: Bireylerin umut düzeylerini belirlemek amacıyla; Snyder ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen ve Akman ve Korkut (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan Umut Ölçeği 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek uygulanırken, bireylerden maddelerdeki ifadelerin, kendi durumlarını yansıtan derecelerini likert tipi dördü bir derecelendirme ölçeği üzerinde işaretlemeleri istenmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 32'dir. Puanın yüksekliği umut düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yetişkinlerle yapılan, Türkçeye uyarlama çalışmasında iç tutarlılık katsayısı .65, testin tekrarı çalışmasında ise korelasyon katsayısı .66 olarak bulunmuştur (Akman ve Korkut, 1993). Çalışmanın araştırma grubunu oluşturan kişilerin yaş grubuna yönelik olarak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması olmadığı için çalışmanın başında Umut Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan üniversite adayları için Umut Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında ölçeğin ölçüt geçerliği için Özen (2005) tarafından geliştirilen Öznel İyi Oluş Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Umut Ölçeği ile Öznel İyi Oluş Ölçeği arasındaki Pearson korelasyon katsayısı .75 olarak bulunmuştur. Toplam 150 kişiden elde edilen verilere göre üç haftalık bir aradan sonra yapılan testin tekrarı çalışmaları sonucunda Umut Ölçeği'nin Pearson korelasyon katsayısı .77; Cronbach Alfa değeri ise .80 olarak bulunmuştur. Buna ek olarak, bu araştırmanın çalışma grubunda yer alan 502 kişiden elde edilen verilere göre yeniden hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .73 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu iç tutarlılık katsayısı ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak yüksek düzeyde değerlendirilmektedir. Bu çalışmada bireylerin Umut Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamasının bir standart sapma altı ve üstü dikkate alınarak üç grup belirlemiştir. Buna göre 25 ve altında puan alanlar umut düzeyi düşük, 25 ve 27 arasında puan alanlar umut düzeyi orta, 27 ve üstünde puan alanlar umut düzeyi yüksek olarak ele alınmıştır.

MOÖ: Crites (1973) tarafından lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen MOÖ, Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Beşli derecelendirmeden oluşan likert tipi bir ölçek olan MOÖ'de 19'u olumlu, 21'i olumsuz 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin geçerlik çalışmaları için yapılan çalışmalar sonucunda öğrencilerin MOÖ'den aldıkları puanlar ile ÖSS puanları karşılaştırıldığında .39'luk anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Kuzgun ve Bacanlı, 1996). Buna ek olarak, bu araştırmanın çalışma grubu için yeniden hesaplanan MOÖ'nün iç tutarlılık katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu iç tutarlılık katsayısı ölçeğin güvenilirliği için yeterli olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada bireylerin MOÖ'den aldıkları puanların ortalamasının bir standart sapma altı ve üstü dikkate alınarak üç grup belirlenmiştir. Buna göre 142 ve altında puan

alanlar mesleki olgunluk düzeyi düşük, 143 ve 154 arasında puan alanlar mesleki olgunluk düzeyi orta, 155 ve üzerinde puan alanlar ise mesleki olgunluk düzeyi yüksek şeklinde yorumlanarak üç farklı grup oluşturulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu: Form, araştırma grubunu oluşturan üniversite adaylarına ilişkin, araştırmada ele alınan cinsiyet, eğitim durumu (lise son sınıf öğrencisi ya da bir yıl önce liseden mezun) ve okul türü (genel, anadolu ve meslek lisesi) bağımsız değişkenleri ile ilgili bilgilerin toplanması amacıyla hazırlanmıştır.

2.3. İşlem

Araştırmada kullanılan veriler 2010-2011 eğitim-öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak, okul ve dershanelerin müdürleri ile görüşülmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 15.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde bir etkisinin olup olmadığını belirlemek ve bağımsız değişkenlerin ayırdığı gruplar arasındaki ortalama farkları karşılaştırmak için iki yönlü varyans analizinden (Two-Way ANOVA) yararlanılmıştır. Ayrıca iki yönlü varyans analizinde fark bulunması halinde farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırmada hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Bu çalışmanın bulguları, araştırmanın iki amacı dikkate alarak iki başlık halinde sunulmuştur. İlk başlık mesleki olgunluk, ikinci başlık ise umut değişkenine göre düzenlenmiştir.

3.1. Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarına Yönelik Bulgular

Cinsiyet: Tablo 1'den izlenebileceği üzere, mesleki olgunluk düzeyi ve cinsiyetin, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F=1,50$, $p>.05$). Öte yandan mesleki olgunluk ($F=8,50$, $p<.05$) ve cinsiyet ($F=28,10$, $p<.05$) değişkenlerinden her birinin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inanç puanları üzerindeki temel etkileri anlamlı bulunmuştur. Meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inanç puanları arasındaki farkların hangi mesleki olgunluk düzeyleri arasında olduğunu saptamak amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre, mesleki olgunluk düzeyi yüksek olan öğrencilerin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inanç puanları, mesleki olgunluk düzeyi düşük olan öğrencilerin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inanç puanlarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar puanlarının cinsiyete göre

anlamli bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ortalamalara bakıldığında meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların kızlarda (\bar{X} = 105,83) erkeklere (\bar{X} = 98,88) kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 1: Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Cinsiyet	4407,062	1	4407,062	28,10	,000
Mesleki Olgunluk Düzeyi	2661,816	2	1330,908	8,50	,000
Cinsiyet x Mesleki Olgunluk Düzeyi	472,634	2	236,317	1,50	,222
Hata	77578,848	496	156,409		
Toplam	5350803	502			

Eğitim Durumu: Tablo 2'den görülebileceği gibi mesleki olgunluk düzeyi ve eğitim durumunun, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F=1,61$, $p>.05$). Öte yandan mesleki olgunluk değişkeninin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inanç puanları üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur ($F=10,30$, $p<.05$). Diğer bir deyişle, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar, üniversite adaylarının mesleki olgunluk düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 2: Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Eğitim Durumuna Göre Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Durumu	539,691	1	41,909	,251	,616
Mesleki Olgunluk Düzeyi	41,909	2	1718,017	10,306	,000
Eğitim durumu x Mesleki Olgunluk Düzeyi	82682,995	2	269,846	1,619	,199
Hata	5350803	496	166,700		
Toplam	41,909	502			

Okul Türü: Tablo 3'ten de izlenebileceği gibi mesleki olgunluk düzeyi ve okul türünün, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F=1,48$, $p>.05$). Ayrıca üniversite adaylarının mesleki olgunluk düzeylerinin, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarına ilişkin ortalama puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,89$, $p>.05$). Öte yandan üniversite adaylarının meslek seçimine

ilişkin akılcı olmayan inançlarının, okul türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F=2,76$, $p<.05$). Ortalamalarına bakıldığında meslek lisesinde ($\bar{X} \pm \sigma$: 100,41) okuyan veya meslek lisesinden mezun olan üniversite adaylarının, genel lisede okuyan veya bu okullardan mezun olan üniversite adaylarına ($\bar{X} \pm \sigma$: 103,88) veya anadolu lisesinde okuyan veya bu okullardan mezun olan üniversite adaylarına ($\bar{X} \pm \sigma$: 103,10) göre meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları daha düşüktür.

Tablo 3: Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Okul Türüne Göre Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Okul Türü	1359,097	3	453,032	2,767	,041
Mesleki Olgunluk Düzeyi	620,867	2	310,434	1,896	,151
Okul Türü x Mesleki Olgunluk Düzeyi	1454,832	6	242,472	1,481	,183
Hata	80235,911	490	163,747		
Toplam	5350803	502			

3.2. Umut Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarına İlişkin Bulgular

Cinsiyet: Tablo 4'te görüldüğü gibi umut düzeyi ve cinsiyetin, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F=0,64$, $p>.05$). Ayrıca umut düzeyleri farklı üniversite adaylarının, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,94$, $p>.05$). Üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($F=36,36$, $p<.05$) ve kızların ortalamalarının daha fazla olduğu yukarıda da belirtilmiştir.

Tablo 4: Umut Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Cinsiyete Göre Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Cinsiyet	5888,362	1	5888,362	36,363	,000
Umut Düzeyi	307,351	2	153,675	,949	,388
Cinsiyet x Umut Düzeyi	209,293	2	104,646	,646	,524
Hata	80319,009	496	161,933		
Toplam	5350803,000	502			

Eğitim Durumu: Tablo 5'ten izlenebileceği gibi umut düzeyi ve eğitim durumunun, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı

olmadığı bulunmuştur ($F=0,26$, $p>.05$). Ayrıca umut düzeyleri ($F=0,78$, $p>.05$) ve eğitim durumu ($F=0,27$, $p>.05$) değişkenlerinin temel etkilerinin de anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 5: Umut Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Cinsiyete Göre Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Umut Düzeyi	274,241	2	137,121	,786	,456
Eğitim Durumu	47,167	1	47,167	,270	,603
Eğitim Durumu x Umut Düzeyi	93,277	2	46,639	,267	,766
Hata	86534,975	496	174,466		
Toplam	535080	502			

Okul Türü: Tablo 6'dan izlenebileceği gibi umut düzeyi ve okul türünün, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($F=2,22$, $p<.05$). Başka deyişle üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları, okul türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Tablo 6: Umut Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Okul Türüne Göre Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Umut Düzeyi	787,442	2	393,721	2,319	,099
Okul Türü	1873,708	3	624,569	3,679	,012
Okul Türü x Umut Düzeyi	1891,427	5	378,285	2,228	,050
Hata	83351,114	491	169,758		
Toplam	5350803	502			

Yukarıda bahsedilen farkın hangi okul türlerinde okuyan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre okul türleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu nedenle yapılan Eta Kare Testi'ne göre $r = 12$ değeri elde edilmiştir. Field'e (2005) göre $r = 10$ değeri elde edildiğinde etkileşimin toplam varyans üzerindeki etkisinin küçük düzeyde olduğu belirtilmektedir. Söz konusu küçük etki düzeyinin göstergesi olarak, genel lise öğrencilerinin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarının, okul türü meslek lisesi olan öğrencilerin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarının, okul türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F=3.68$, $p<.01$). Ortalamalarına bakıldığında meslek lisesinde okuyan ve bu liselerden mezun olan üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları, genel ve anadolu lisesinde okuyanlar ile bu liselerden mezun olan üniversite adaylarına göre daha düşüktür.

5. Tartışma

Bu kısımda araştırma sonucunda elde edilen bulgulara paralel bir şekilde düzenlenmiştir. Tartışmalar, ilk olarak mesleki olgunluk, ikinci olarak ise umut değişkenine göre elde edilen bulgular çerçevesinde yapılmıştır.

5.1. Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarına Yönelik Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, mesleki olgunluk düzeyi ve *cinsiyetin*, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Bu konuda ilgili alanyazın incelendiğinde mesleki olgunluğun ve cinsiyetin, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisini anlamlı bulan araştırmalara rastlanmamaktadır. Bu bulgunun nedeni olarak, günümüzde meslek seçimi sürecinde kız ve erkek öğrencilerin mesleki kararsızlık veya karar verme aşamasında bağımsız kararlar verebilme ve meslek seçimi sürecinde bilgi eksikliği, mesleki araştırma yapma, mesleki hazır oluş konusunda benzer sıkıntılar yaşamaları gösterilebilir. Elde edilen bu bulgu, meslek seçimi sürecinde bulunan üniversite adaylarının ergenlik dönemi içerisinde olmaları ve toplum tarafından bireylere cinsiyete göre farklı özelliklerin, sorumlulukların yüklenmesi ile açıklanabilir. Bu araştırmada cinsiyete göre meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların farklılaştığı bulunmuştur. Bu sonuç, Altıntaş (2006) ve Göller'in (2010) lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda kızların akılcı olmayan inançlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu ifade ettikleri bulgular ile paralellik göstermektedir. Öte yandan Çivitçi ve Çivitçi'nin (2009), erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha fazla akılcı olmayan inanca sahip olduklarını gösteren bulgusuyla çelişmektedir.

Çalışmada mesleki olgunluk düzeyleri farklı üniversite adaylarının *lise son sınıf öğrencisi veya mezun olma durumlarına* göre meslek seçimine ilişkin geliştirdikleri akılcı olmayan inançlarının değişmediği bulunmuştur. Bu durum lise son sınıf öğrencisi ve mezun üniversite adaylarının meslek seçimi sürecinde bu iki grubu da bekleyen aynı üniversite sınavının olması bakımından benzer meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlara sahip olabilmeleri ve/veya iki grubun yaşları açısından aralarında sadece bir yıllık fark olmasından dolayı gelişim dönemlerinin birbirine yakın olması ile açıklanabilir. Elde edilen bulgu Yurtal (2001) tarafından sınıf düzeyine göre akılcı olmayan inançlar arasında fark olmadığını bulduğu çalışma ile yakınlık göstermektedir.

Ayrıca çalışmada mesleki olgunluk düzeyi ve *okul türünün*, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Öte yandan bu araştırmada okul türünün, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Bu bulguya ek olarak meslek lisesinde okuyan veya meslek lisesinden mezun olan üniversite adaylarının genel lisede veya anadolu lisesinde okuyan veya bu

okullardan mezun olan üniversite adaylarına göre meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları daha düşüktür. Anadolu lisesinde okuyan ya da bu liselerden mezun olan üniversite adaylarının üniversite sınavına veya meslek seçimi sürecinde aile, okul ya da çevreye karşı kendilerini fazlaca sorumlu hissedebilecek olmaları ve bu konuda mutlaka başarılı olmaları gerektiğine dair düşüncelere sahip olabileceklerinden dolayı aldıkları kararlarda meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların rolü fazla olabilir. Türkiye’de genel liseler, genellikle anadolu veya fen liseleri gibi sınavla öğrenci kabul eden okullara girmeye hak kazanamamış öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Bu liselerdeki öğrencilerin belirtilen diğer liselere göre eğitim düzeyinin daha az kaliteli olabileceği yönündeki düşünceleri nedeniyle bu liselerde okuyan ve bu liselerden mezun olan üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları yüksek olabilir. Meslek lisesinde okuyan ya da bu liseden mezun üniversite adaylarının ise bu okul türüne yönelik olarak genelde çalışmayan, başarısız öğrencilerin gittiğine ilişkin bir algı ve bu duruma ilişkin kabullenmişlik geliştirebilirler. Öte yandan meslek lisesinde öğrencilerin belirli meslek alanlarına yönlendirilmesi ve bu alana uygun olarak hazırlanmaları söz konusu olduğu için öğrencilerin meslek seçimine ilişkin kaygı veya akılcı olmayan inanç geliştirme olasılıkları düşük olabilir. Bu bulgu, Öztemel ve Yüksel’in (2011) öğrencilerin çalışma anlayışının okul türüne göre farklılık gösterdiği sonucunu elde ettiği çalışma ile paralellik göstermektedir.

5.2. Umut Düzeyleri Farklı Üniversite Adaylarının Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Umut düzeyi ve *cinsiyetin*, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Öte yandan bu araştırmada cinsiyetin, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, Corell (2001) ve Balın’ın (2008) cinsiyetin meslek seçimi sürecinde ve kariyer engelleri üzerinde etkili olduğunu belirttikleri çalışma ile paralellik göstermektedir.

Çalışmada umut düzeyi ve *eğitim durumunun*, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Ayrıca bu araştırmada umut düzeyleri ve eğitim durumunun, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar üzerindeki temel etkileri de anlamlı bulunmamıştır. Bu durum lise son sınıf öğrencisi ve lise mezunu olan üniversite adaylarının birbirlerine yakın yaş ve gelişim seviyesinde olmaları nedeniyle üniversite adaylarının eğitim durumlarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar üzerinde bir etki yaratmamış olabilir.

Ayrıca çalışmada umut düzeyi ve *okul türünün*, üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu noktada ülkemiz eğitim sistemi içerisinde bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan lise son sınıf anadolu lisesi

öğrencilerinin ilköğretim yaşantısı ardından yapılan bir sınav ile bu okula başladıkları düşünülürse anadolu lisesindeki öğrencilerin akademik açıdan diğer liselerdeki öğrencilerden daha başarılı olmaları beklenmektedir. Bu anlamda Kemer (2006), anadolu lisesi, süper lise ve özel okullara devam eden lise öğrencilerinin umut düzeylerinin okul türüne göre farklılık gösterdiğini ve anadolu lisesi öğrencilerinin daha yüksek umut düzeyine sahip olduklarını ifade etmiştir. Meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar, okul türü ve umut düzeylerinin beraber ele alındığı araştırmalara alanyazında ulaşamamıştır. Fakat Güçray'ın (2001) anadolu lisesi ve genel lisedeki öğrencilerin karar verirken daha stresli olduğu sonucuna eriştiği çalışması söz konusu bulguyla dolaylı olarak paralellik gösterebilmektedir. Okul türünün stres düzeyi üzerindeki rolünü gösteren bu çalışmadan hareketle üniversite adaylarının halen okudukları ya da mezun oldukları liselerin türleri de onların umut, stres düzeyi gibi kişilerin gelecekteki amaçlarına ulaşmaları ve mesleki seçim sürecinde sağlıklı kararlar almalarında engel teşkil edebilecek durumların ortaya çıkmasına neden olabilir.

6. Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularından hareketle okul/dershane çalışan psikolojik danışmanlara uygulamalarında kullanabilecekleri ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar konusuna ilgi duyan araştırmacılara yapabilecekleri yeni araştırmalarla ilgili olarak şu önerilerde bulunulabilir. Kız üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inanç düzeyleri, erkeklere göre daha yüksek bulunduğu için kızların meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarını gidermeye yönelik meslek seçimi sürecinde bilinçlenmelerini sağlayacak kurs/egitim ya da psiko-egitsel programlar düzenlenebilir. Türkiye'de eğitim vermekte olan okul türlerinin meslek seçimi aşamasında bulunan üniversite adaylarına programlı ve etkili meslek danışmanlığı hizmeti vermesine yönelik çalışmalar planlanabilir. Bu çalışmalara da üniversite adaylarının umut düzeylerini önemseyen etkinliklerin dahil edilmesi ve aynı zamanda planlanan bu etkinliklerin tüm okul türlerindeki öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak sistematik bir program dahilinde uygulanması önerilebilir. Bunların yanı sıra, araştırmada kullanılan veriler Sakarya'nın Hendek ilçesindeki lise ve dershanelerden, lise son sınıf öğrencisi ve mezun üniversite adaylarından toplanmıştır. Çalışma grubunun küçük olması araştırmanın sınırlılıklarından birisidir. Bu nedenle benzer bir araştırma, çalışma grubu genişletilerek üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları; algılanan akademik başarı, üniversite adaylarının mesleki algıları, meslek seçiminde öz yeterlik gibi bağımsız değişkenler açısından incelenebilir. Böylece meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar üzerinde rol oynayan farklı değişkenler belirlenerek üniversite adaylarının bu inançlardan daha arınık hale gelmelerine ve kişisel özelliklerine daha uygun alanlara yönelmelerine yardımcı olan çalışmalar düzenlenebilir.

7. Kaynaklar

- Altıntaş, G. (2006). *Liseli ergenlerin kişiler arası iletişim becerileri ile akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akman, Y. ve Korkut, F. (1993). Umud ölçüğü üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 193-202.
- Amundson, N. (1997). Myths, metaphors and moxie: The 3M's of career counselling. *Journal of Employment Counseling*, 34, 76-84.
- Anılan, H., Çemrek, F. ve Anagün, Ş. S. (2008). Ortaöğretim öğrencilerinin meslek seçimi ve üniversite tercihlerine ilişkin görüşleri (Eskişehir örneği). *e-Journal of New World Sciences Academy*, 3, 238-249.
- Balın, E. (2008). *The role of perceived career barriers and gender in predicting commitment to career choices of university students*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Corbishley, M. A. ve Yost, E. B. (1989). Assessment and treatment of dysfunctional cognitions in career counseling. *Career Planning and Adult Development Journal*, 5(3), 20-26.
- Corell, S. J. (2001). Gender and the career choice process: The role of biased self-assessments. *American Journal of Sociology*, 106(6), 1691-1730.
- Crites, J. O. (1973). Career maturity. *NCME Measurement in Education*, 4(2). http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED077976&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED077976 adresinden 05 Nisan 2013 tarihinde indirilmiştir.
- Çivitçi, A. ve Çivitçi, N. (2009). İlköğretim öğrencilerinde algılanan sosyal beceri ve mantıkdışı inançlar. *Elementary Education Online*, 8(2), 415-424.
- Ellis, A. (1995). *Cognitive and constructive psychotherapies: Theory*. New York: Springer.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publications.
- Göller, L. (2010). *Ergenlerin akılcı olmayan inançları ile depresyon-umutsuzluk düzeyleri ve algıladıkları akademik başarıları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Hamamcı, Z. ve Çoban, A. E. (2007). Mesleki olgunluk ve mesleki kararsızlığın akılcı olmayan inançlarla ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, 31-42.
- Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz-sayı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8), 106-121.
- Kemer, G. (2006). *Öz-yeterlilik, umut ve kaygının onbirinci sınıf öğrencilerinin üniversite giriş sınavı puanlarını yordamadaki rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Kleiman, T., Petterson, G., Sampson, J. ve Reardor, R. (2004). Dysfunctional thinking and difficulties in career decision making. *Journal of Career Assessment*, 12, 312-331.
- Kleiman, T., Gati, I., Peterson, G. W., Sampson, J. P., Reardon, R. C. ve Lenz, J. G., (2004). Dysfunctional thinking and difficulties in career decision making. *Journal of Career Assessment*, 12, 312-331.

- Krumboltz, J. D. (1994). The career beliefs inventory. *Journal of Counseling and Development*, 72(4), 424-428.
- Kodan, S. (2013). Üniversite öğrencilerinde umutsuzluk ve akılcı olmayan inanışlar arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 175-190
- Köse, M. R. (1999). Üniversiteye giriş ve liselerimiz. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 51-60.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (1996). *Mesleki uygunluk ölçeği el kitabı*. Ankara: M.E.B. Yayını.
- Levinson, E. M., Ohler, D. L., Caswell, S. ve Kiewra, K. (1998). Six approaches to the assessment of career maturity. *Journal of Counseling and Development*, 76(4), 475-482.
- Neault, R. A. (2002). Thriving in the new millennium: Career management in the challenging world of work. *Canadian Journal of Career Development*, 1, 11-21.
- Niles, S. G. (2011). Career flow: A hope-centered model of career development. *Journal of Employment Counseling*, 48, 173-175.
- Özen, Ö. (2005). *Ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özkamalı, E., Cesuroğlu, Ş. G., Hamamcı, Z., Buğa, A. ve Çekiç, A. (2014). The investigation of relationships between vocational maturity and irrational career beliefs, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 3072-3074.
- Öztemel, K. ve Yüksel, G. (2011). Ergenlerin çalışma anlayışının yordayıcıları. *Abi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 205-226.
- Snyder, C. R. (1995). Conceptualizing, measuring and nurturing hope. *Journal of Counseling and Development*, 73, 355-360.
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, 13, 249-275.
- Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., Sigmon, S. T. ve arkadaşları (1991). The will and the ways: Development and validation of an individual differences measure of hope. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 570-585.
- Snyder, C. R., ve Lopez, S.J. (2007). *Positive psychology. The scientific and practical explorations of human strengths*. California: Sage.
- Snyder, C. R., Shorey, H. S., Cheavens, J., Pulvers, K. M., Adams III, V. H. ve Wiklund, C. (2002). Hope and academic success in college. *Journal of Educational Psychology*, 70(2), 321-335.
- Super, D. E. (1977). Vocational maturity in mid-career. *Vocational Guidance Quarterly*, 25(4), 294-302.
- Titrek, O. (2003). İki basamaklı (1998) ve tek basamaklı (1999) üniversiteye giriş sınav sonuçlarının okul türlerinin başarılarına göre karşılaştırılması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 177-186.
- Touslee, J. (2011). Frame of reference: Rational emotive behavior therapy. pop.webster.edu/~touslee/Exampleofframeofreference.doc adresinden 12.03.2013 tarihinde indirilmiştir.
- Turner, S. L., Ziebell, J. ve Conkel, J. (2011). The career beliefs of inner-city adolescents. *Professional School Counseling*, 15, 1-14.
- Vernon, A. (1993). *Developmental assesment and intervention with children and adolescents*. Alexandria: American Counseling Association.

Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yılmaz Erdem, A. (2006). *Lise öğrencileri için meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar*

ölçeğinin geliştirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yurtal, F. (2001). Akılcı olmayan inançların bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 15, 41-48.

Extended English Abstract

Introduction: Human beings are born with both rational or logical and irrational or alogical thinking potential. The rational beliefs are flexible and do not prevent to reach main purposes. The irrational beliefs are absolute and include obligation. In this sense, the irrational beliefs have a set of impact on human life. For example, teenagers may make mistakes in decision-making process and experience contradictions between their real potentials and the necessary potential for them to reach the point they aim and thus they may have difficulty in choice of profession process and prevent to choose suitable profession. Another concept that may hinder or support the individual to fulfil his/her career development tasks is hope.

The concept of hope is defined as a process of thinking targets for individual together with the agencies and pathways and includes a cognitive dimension as well. At this point it can be established a link between hope and the irrational beliefs about the choice of profession. In this study another concept dealt with the irrational beliefs concerning the choice of profession is career maturity.

Career maturity is defined as a dimension knowledge and ability that the individual has in order to make a wise and realistic choice of profession. To be realistic for students while choosing a profession may be a point to be emphasized in terms of the concept of the irrational beliefs in the choice of profession.

Based on the importance of choice of profession process, in the study whether the irrational beliefs of university candidates concerning choice of profession differentiate in accordance with the career maturity and levels of hope or not is examined. Moreover gender, educational status and school type are added to the scope of the study.

Methodology: The study group consisted of 502 (254 girls, 248 boys) prospective university students who study at or graduated from three different type of high schools such as general, anatolian and vocational high school. Additionally, second study group (150 students) which was composed for validity and reliability study of Hope Scale for prospective university students. In this study, "Irrational Beliefs Relating to Career Choice Scale", "Career Maturity Scale", "Hope Scale" and "Personal Information Form" were used to collect data. For the analysis of data, t-test and two way ANOVA were conducted using the SPSS 15.0 program.

Findings: The common effect of variables of the career maturity and gender, educational status, type of school on irrational beliefs' points relating to career choice were not found to be significant. The main effects of variables of career maturity, gender and type of school on irrational beliefs' points relating to career choice were found to be significant.

The common effect of variables of the hope level and type of school on irrational beliefs' points relating to career choice was found to be significant. The common effect of variables of the hope level and gender, educational status on irrational beliefs' points relating to career choice were not found to be significant.

Discussion: In this study it is found that the irrational beliefs concerning choice of profession according to gender differentiate. This finding obtained can be explained with the fact that university candidates in choosing profession process are in adolescence period and different qualities are given to individuals by society in accordance with gender. Furthermore, it is found that the main impact of the school type on irrational beliefs concerning choice of profession is significant. In addition to this finding, the irrational beliefs of the university candidates who study at a general high school or graduated from there are lower than those of the ones who study at a vocational high school or Anatolian high school or graduated from these schools. Since the university candidates may have thoughts that they should certainly be successful while making decisions about university entrance exam or the occupations they will do in the future, the role of the irrational beliefs concerning choice of profession may be high in their decisions. Because there is a perception that the university candidates who study at the vocational high school or graduated from there are generally lazy and unsuccessful students, the possibilities of the university candidates who study at the vocational high school or graduated from there to develop the irrational beliefs for their academic achievements and/or choices of profession may be high.

Conclusion: Based on the research findings, psychological counselors working at school/training center and the researchers who have an interest in the irrational beliefs concerning choice of profession can conduct new researches within the framework of the findings obtained and organize suitable psychosocial studies.